

Η προσωπική σχέση Θεού - ανθρώπου κατά τον π. Γεώργιο Φλωρόφσκυ

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Συνεχίζουμε σήμερα τη σειρά των δημοσιεύσεων της μελέτης του κ. Δ. Αβδελά, για την πρόσληψη της θεολογίας του π. Γ. Φλωρόφσκυ α πό τη σύγχρονη θεολογία (προηγούμενη ανάρτηση: <http://www.remptousia.gr/?p=65243>), πληροφορούμαστε σήμερα για τον τρόπο με τον οποίο ο μεγάλος σύγχρονος θεολόγος ανέπτυξε τις διαστάσεις της προσωπικές σχέσεις μεταξύ Θεού και ανθρώπου.

β) Η προσωπική σχέση Θεού – ανθρώπου.

Ο μαθητής του Φλωρόφσκυ, μητροπολίτης Περγάμου Ι. Ζηζιούλας παραπέμποντας στον ίδιο του τον δάσκαλο, υποστηρίζει ότι η θεολογική θεώρηση του ανθρώπου ως πρόσωπο ήταν η μεγαλύτερη συνεισφορά της χριστιανικής φιλοσοφίας[1]. Πράγματι, όλα τα μελετήματα του ρώσου ιερέα από την αρχή της θεολογικής του καριέρας μέχρι και το τέλος αυτής, περιστρέφονται γύρω από το απολυτρωτικό έργο του θεανθρώπου και τις σωτηριολογικές του προεκτάσεις. Και είναι ακριβώς αυτό το οντολογικό γεγονός της απολύτρωσης του ανθρώπου από την πτωτική του ροπή και την αποκατάσταση της κοινωνίας του με Τον όντως υπαρκτό, που καθιστά τον άνθρωπο πρόσωπο και προσλαμβάνει κυριαρχούσα θέση στη σκέψη του Φλωρόφσκυ.

Η ενσάρκωση του Λόγου, ως οικουμενικό και πανανθρώπινο γεγονός, είναι η μόνη γνωσιολογική προϋπόθεση έτσι ώστε η θρησκευτική γνώση να καθίσταται δυνατή μέσα από την καθολική ανακαίνιση του ανθρώπου[2]. Και αυτό διότι, η ανθρώπινη φύση θεραπεύεται και μεταμορφωμένη πλέον, δύναται να συλλάβει την αποκεκαλυμμένη αλήθεια[3]· ως εκ τούτου, κάθε έννοια απολλινισμού είναι αποβλητέα στην ορθόδοξη παράδοση[4].

Παράλληλα, επειδή ακριβώς το πιο αντιπροσωπευτικό χαρακτηριστικό του ανθρώπου, ως κατ' εικόνα Θεού δημιουργήμα, είναι η λογικότητα του, μπορεί ασκούμενος ο ίδιος να ενουσιώνεται στην πανανθρώπινη φύση του Λόγου και

ανακαινισμένος πια να εκφράζει την αποκεκαλυμμένη αλήθεια[5]. Είναι αυτή η προσωπική και ταυτόχρονα διαλογική σχέση του Θεού με τον άνθρωπο, που καταξιώνει τον δεύτερο να στέκεται απέναντι στον προσωπικό δημιουργό του και να έρχεται σε κοινωνία με αυτόν[6]. Αν και ο Φλωρόφσκυ αφιέρωσε έναν ολόκληρο τόμο για να αναλύσει το γεγονός του ασκητικού κατορθώματος (*podvig*) ως μέσο γνώσεως του Θεού στη βυζαντινή γραμματεία, ωστόσο η συγκεκριμένη μέθοδος των πατέρων είναι διάχυτη σε όλο του έργο[7].

Ειδικότερα ο Φλωρόφσκυ παραπέμπει στον χώρο της λογικής και της διανόησης για να εκφράσει το δόγμα, με τη βασική προϋπόθεση όμως ότι η διανοητική αυτή η διεργασία δεν είναι μια διαλεκτική μέθοδος που ψάχνει την αλήθεια[8]. Με άλλα λόγια, το δόγμα δεν είναι ένα θεωρητικό αξίωμα που δημιουργείται και αναπτύσσεται ξέχωρα από το βιωματικό πλαίσιο του εκκλησιαστικού σώματος αλλά παραπέμπει πάντοτε σ' αυτό. Το ερμηνευτικό πλαίσιο της ορθόδοξης θεολογίας και κατ' επέκταση του ίδιου του Φλωρόφσκυ είναι διαλογικό[9] και ερμηνεύει τη προσωπική συνάντηση Θεού και ανθρώπου.

Η διαλογική αυτή σχέση, η οποία δεν είναι απροϋπόθετη αλλά έχει ως θεμέλιο τη μετά-νοια, επιτρέπει στον άνθρωπο να προσλάβει την αλήθεια της Αποκάλυψης στη σιωπή και τη θεωρία αποφασικά και στη συνέχεια να την εκφράσει καταφατικά. Αυτή ακριβώς η καταφατική έκφραση της αποκεκαλυμμένης αλήθειας είναι για τον Φλωρόφσκυ «μια λογική ιδέα, μια «λογική εικόνα» της θείας πραγματικότητας»[10]. Τη μετάβαση αυτή από τη σιωπή στην λογική έκφραση, ο εμβριθής θεολόγος τη συνάντησε στην πατερική παράδοση, ωστόσο το μήνυμα που ερμηνεύεται είναι πάντοτε το ίδιο, δηλαδή η Αποκάλυψη του Λόγου στην περιοχή του κτιστού[11].

Δικαιωματικά, ο οξυδερκής θεολόγος της διασποράς προκρίνει την ιδεώδη, κατά τον Ν. Ματσούκα, διπλή μεθοδολογία των πατέρων[12] ως τον άρρηκτο δεσμό της χαρισματικής με τη δογματική θεολογία. Η πρόσληψη της αλήθειας είναι πρωτίστως ένα ασκητικό γεγονός που μετέχεται εν μετανοία και αποφασικά στη σιωπή και στη θεωρία, εφόσον ο άνθρωπος έρθει σε συνάντηση κατά πρώτον με τον προσωπικό Θεό. Στη συνέχεια αυτή η αποκαλυφθείσα αλήθεια γίνεται αγιοπνευματικό γεγονός και εκφράζεται καταφατικά με σύμβολα και εικόνες· αυτή είναι κατά τον ρώσο κληρικό η χαρισματική διάσταση της θεολογίας.

Τέλος η αλήθεια αυτή δεν αρκεί να είναι μόνο ένα γεγονός εκκλησιαστικής εμπειρίας αλλά χρειάζεται να γίνει κατανοητή με λογικό τρόπο, σε συγκεκριμένο χρόνο και τόπο μέσα από τα δόγματα[13]. Τη συγκεκριμένη αυτή μέθοδο της δογματικής θεολογίας στο έργο του Φλωρόφσκυ, δηλαδή της πίστης που έχει ως στόχο τη κατανόηση (*fides quarens intellectum*), αναλύει με επιτυχημένο τρόπο ο

Μ. Baker θεωρώντας ως εκείνη τη θεολογία που είναι η *a posteriori* περιγραφή της αλήθειας[14].

[Συνεχίζεται]

[1] Ι. ΖΗΖΙΟΥΛΑΣ, *Ο π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ: ο οικουμενικός διδάσκαλος*, σ. 36. Πρβλ. G. FLOROVSKY, "Redemption", CW 3, σ. 119.

[2] Βλ. G. FLOROVSKY, *Revelation, Philosophy and Theology*, σ.28.

[3] Βλ. G. FLOROVSKY, *Revelation, Philosophy and Theology*, σ. 31.

[4] Ο Φλωρόφσκυ ήδη από τα πατρολογικά σεμιναριακά μαθήματα που παρέδωσε στο ινστιτούτο του Αγίου Σεργίου στο Παρίσι στιγματίσε την αίρεση του απολλιναρισμού σε σχέση με την καταξίωση της θεολογικής γνώσης από τον άνθρωπο. Βλ. G. FLOROVSKY, *The Eastern Fathers of the Fourth Century*, CW 7, σσ. 139-142.

[5] Βλ. G. FLOROVSKY, *Revelation, Philosophy and Theology*, σ.22.

[6] Βλ. G. FLOROVSKY, *Revelation, Philosophy and Theology*, σσ. 25-26.

[7] Βλ. G. FLOROVSKY, *The Byzantine Ascetic and Spiritual Fathers*, CW 10. Ο όρος ασκητικό κατόρθωμα (*podvig*) συναντάται στο έργο του Φλωρόφσκυ συναντάται και με διαφορετικούς χαρακτηρισμούς, όπως δημιουργικό έργο, ανδραγάθημα της καρδιάς, μυστική υπεριστορική-δημιουργική ενόραση, βλ. περισσότερα G.H. WILLIAMS, "Georges Vasilievich Florovsky: his American career 1948-1965", *Greek Orthodox Theological Review*, 11:1 (1965), (7-107), σ. 63.

[8] Βλ. G. FLOROVSKY, *The House of the Father*, σ. 76· Το σώμα του ζώντος Χριστού, σ. 101.

[9] Βλ. G. FLOROVSKY, *The Work of the Holy Spirit in Revelation*: «Strictly speaking theology grows possible only through Revelation. It is the answering speech of man to God, as man's witness of God who had spoken to him; whose voice he had heard and remembered, and whose words he had kept and was repeating».

[10] G. FLOROVSKY, *Revelation, Philosophy and Theology*, σ. 29.

[11] Βλ. G. FLOROVSKY, *St. Gregory Palamas and the Tradition of the Fathers*, σ. 107.

[12] Βλ. Ν. ΜΑΤΣΟΥΚΑ, *Δογματική και Συμβολική Θεολογία Α΄. Εισαγωγή στη θεολογική γνωσιολογία*, Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2009, σ. 149.

[13] Βλ. G. FLOROVSKY, *The Work of the Holy Spirit in Revelation* The Christian East, Vol. XIII, No. 2 (1932), (49-64): «Revelation is received in the silence of faith, the silence of contemplation — such is the first silently receptive moment of theology. And in this receptive silence of contemplation the whole fullness of Truth is contained and given. But Truth must still be expressed and pronounced. Because man is called not only to receive Truth attentively, but also to witness of it. *Silencium mysticum* does not exhaust the complete calling of man. He is called to creative activity, above all, to the building up of his own self. God's Word must become evident in the reality of human thought; God's Word must give birth to human thought. This is the creative or positive moment of the knowledge of God. Divine reality revealed in the experience of the Church may be described in manifold ways. Either in images and symbols, in religious poetry and religious art — such was the language of the Old Testament prophets; thus frequently spoke the Evangelists, thus preached the Apostles, and thus the Church is still preaching in the songs and hymns of its Divine service, in the symbolic meaning of its rites. This is the tongue of preaching or witnessing; it is the tongue of charismatic theology. Or, Divine reality may be described in the conceptions of the mind, in research. This is the language of dogma, of dogmatic theology.», προσπελάστηκε εδώ: http://www.fatheralexander.org/booklets/english/holy_spirit_revelation_florovsky.htm.

[14] Βλ. M. BAKER, “«Theology Reasons» – in History: Neo-patristic Synthesis and the Renewal of Theological Rationality”, *Θεολογία* 81:4 (2010), (81-118), σ. 102-113.